

українських випускників. Отримати ступінь бакалавра у цій європейській країні подекуди дешевше, ніж в Україні, а ще закінчення європейського вузу дає більше можливостей знайти добре оплачувану роботу. Українському абітурієнту необхідно мати атестат про повну загальну середню освіту, перекладений польською і засвідчений нотаріально, а також медичну довідку. Коли Вам вдасться пройти кваліфікаційну розмову або іспит навчальний заклад надасть підтвердження про зарахування, на підставі якого можна отримати візу у консульстві Республіки Польща. Є дуже багато польських вузів, що пропонують українським громадянам без польського походження безкоштовне навчання. Це понад 100 місць у різних вузах, якщо вони надсилають нам таку інформацію, ми публікуємо її на сайті нашого посольства. Також для українських громадян є окремі стипендійні програми.

Таким чином, вивчаючи європейський досвід функціонування системи вищої освіти, а саме в Польщі, слід зазначити що в Польщі створені усі належні умови для здобуття вищої освіти, відпрацьована відповідна нормативно-правова база, створена розгалужена мережа вищих навчальних закладів різних форм власності. Вивчати такий досвід і все позитивне брати на озброєння в Україні є вкрай корисним та необхідним на шляху до удосконалення освітнього простору нашої держави.

Список використаної літератури

1. http://osvita.ua/abroad/higher_school/poland/
2. http://osvita.ua/abroad/higher_school/poland/29599/
3. http://osvita.ua/abroad/higher_school/poland/42627/
4. http://osvita.ua/abroad/higher_school/poland/42621/
5. *Мушинський А.* Організаційно-педагогічні умови професійного навчання у центрах неперервної освіти Польщі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / А. Мушинський. – Тернопіль, Тернопільській державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – 21 с. 3.
6. *Пуховська Л. П.* Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності: Монографія. / Л. П. Пуховська. - К.: Вища школа, 1997. - 180 с.

Інна Вербняк

АКРЕДИТАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НА ОСНОВІ ДОСВІДУ США)

Необхідність підвищення якості вітчизняної вищої освіти зумовлює актуальність дослідження й використання позитивного зарубіжного педагогічного досвіду в цій галузі. Пропонуємо звернутися до вивчення питання акредитації як засобу забезпечення якості вищої освіти у США.

Система забезпечення якості вищої освіти США склалася історично упродовж тривалого часу і в своїй основі залишається незмінною упродовж 80 років. За різними рейтингами університети США мають стабільно високу якість вищої освіти у країні протягом більше 100 років. У свою чергу, це є

свідченням того, що система забезпечення якості працює достатньо надійно. Забезпечення якості вищої освіти у США реалізується через процедури акредитації освітніх програм і закладів.

Заклади вищої освіти США (університети, коледжі) можуть бути державними або приватними, неприбутковими чи прибутковими. Однак незалежно від форми власності вони мають рівний доступ до різних джерел ресурсів. Основним критерієм оцінювання закладу є якість освітньої та наукової діяльності. При цьому слід наголосити, що Федеральний уряд майже позбавлений права управління закладами освіти — Конституція США відносить освіту до повноваження штатів.

Слід зазначити, що законодавство штатів також практично не регулює питання якості вищої освіти. Таким чином, сфера оцінювання якості вищої освіти є переважно саморегульованою, стимулюється ринком праці та освітніх послуг.

Метою американської системи саморегуляції є поліпшення систем освіти шляхом оцінювання, проведеного на рівні навчального закладу. Існують кілька способів такого оцінювання. По-перше, оцінювання через акредитацію навчального закладу й оцінювання з боку зовнішніх спостерігачів. По-друге, оцінювання через спеціалізовану, побудовану на оцінюванні професійного рівня, акредитацію освітніх програм. По-третє, оцінювання освітніх програм повністю організоване самим університетом і націлене на поліпшення його діяльності, на можливість перерозподілу ресурсів і освітніх пріоритетів. На думку Г. Р. Келса, системи оцінювання, організовані самими університетами – це найбільш прогресивні форми саморегуляції, а тому, в цілому, найбільш надійною й зрілою системою саморегуляції вищої освіти є система, прийнята в Америці. Слід зазначити, що важливу роль у США в процесі акредитації програм і спеціальностей вищих навчальних закладів відіграють професійні суспільні асоціації (асоціації медиків, юристів, інженерів та ін.). Визнаючи одним зі своїх головних завдань підтримку високого престижу професії й компетенції її представників, ці асоціації дуже ретельно оцінюють і порівнюють результати діяльності вищих навчальних закладів. Така акредитація за американськими правилами, на підставі власної університетської самооцінки сприяє підвищенню якісного рівня діяльності навчальних закладів. Вона стимулює проведення різноманітних заходів щодо модернізації змісту освітніх програм, активізації освітнього процесу, широкому використанню новітніх технічних засобів навчання [2].

Основними методами оцінювання є власне оцінка, акредитація, аудит і ранжування. «Оцінка» — у глобальному сенсі термін забезпечення якості, однак досить часто вона розглядається паралельно з іншими методами, такими, як, наприклад, *аудит*. Розглянемо кілька видів оцінки, найпоширеніших на Заході. Першою можна виділити «*оцінку предмета*» — вона акцентує на якості певного предмета, як правило, за всіма програмами, які цей предмет передбачають. Другий тип оцінки — «*оцінка програми*» — фокусується на діяльності в межах навчальної програми. Третій — «*оцінка навчального закладу*» — вивчають якість роботи вишу, його організацію, фінансові питання, управління, матеріально-технічну базу, а також викладацьку й дослідницьку роботу.

Останній термін — «*оцінка теми*» — передбачає з'ясування якості або практичної діяльності зі засвоєння конкретної освітньої теми, наприклад,

консультації студентів. Найпоширенішими оцінками, використовуваними й у Європі, і в США, є оцінка програм і навчального закладу. Пов'язано це з тим, що два інші типи більш трудомісткі й вимагають більше зусиль для оцінювання, тоді як більш затребувані види оцінок дозволяють досить швидко дати уявлення про стан функціонування університету.

Одне з найбільш складних питань у ході проведення оцінювання — проблема вибору освітніх індикаторів і систем показників. Система розробки показників така ж, як при розробці показників у економічній або соціальній сферах. Проблема освітніх індикаторів полягає в складності визначення критеріїв якісної освіти, тому що не існує прямих показників, що вказують на ефективність або неефективність цього процесу. Тут необхідно враховувати дані й щодо студентів, і щодо викладацького складу. Індикатори звичайно групуються за показниками *умов здійснення освітньої діяльності* (концепція навчального закладу, кадри, освітні ресурси), *показниками процесу* (управління закладом, зміст освітніх програм, соціальна інфраструктура), *показниками результату* (якість підготовки бакалаврів, магістрів, рівень працевлаштування, ефективність дослідницької діяльності).

Особливістю американської системи оцінювання якості освіти є розвиток системи самооцінки. Цей факт пов'язаний із тим, що донедавна контроль над університетами з боку адміністрації штатів і державних органів у цілому був досить слабким. Незважаючи на це, американські вищі завжди прагнули поліпшити систему освіти, акцент у цьому прагненні робили саме на системі самооцінки, проведеної на рівні навчального закладу [1].

Акредитаційна система у США має низку відмінностей та особливостей, використання яких у вітчизняній практиці дасть змогу змінити фундамент вітчизняного освітнього ринку, викристалізувавши його унікальність та посиливши конкурентоспроможність. Метою акредитації освітньої програми є оцінювання якості освітньої діяльності за програмою та якості результатів навчання. Заклади освіти замовляють акредитацію освітніх програм на власний розсуд. Вони вправі вибрати установу, яка проведе акредитацію. У свою чергу установа, яка проводить акредитацію, заздалегідь оголошує про вимоги до акредитації освітніх програм певного спрямування. Позитивні результати акредитації дають закладу освіти можливість відповідно до правил справедливої конкуренції на ринку освітніх послуг успішно конкурувати за студента, підвищувати рівень оплати за навчання і відповідно поліпшувати своє матеріальне становище. Тому заклад освіти об'єктивно зацікавлений у тому, щоб акредитацію проводила установа, яка має на ринку добру репутацію. Як правило, установи (агенції), які проводять акредитацію і мають позитивний імідж на ринку освітніх послуг, є достатньо вимогливими та об'єктивними, періодично, раз на п'ять років оновлюючи вимоги до освітнього процесу та результатів навчання, які є, по суті, корпоративними стандартами вищої освіти. Тому з боку закладу освіти проводиться тривала підготовча робота у формі самооцінювання перед акредитацією. До установи, яка має проводити акредитацію, подається звіт про таке самооцінювання [4].

Протягом кількох днів група експертів проводить інтерв'ювання учасників освітнього процесу, оцінює результати навчання (наприклад, оцінює якість випускних робіт) і на підставі отриманих відомостей складає підсумковий звіт. Заклад освіти має право подати до акредитаційної установи свої відгуки про

роботу групи і висловлені зауваження, свого роду апеляцію. За результатами установа приймає рішення про акредитацію. Якщо установа виявила суттєві недоліки в освітньому процесі і результатах навчання, акредитація надається на обмежений термін для усунення недоліків. Заклад освіти зобов'язується протягом цього часу пройти акредитацію повторно. За останні десятиріччя практично відсутні випадки абсолютної відмови університетам в акредитації. Таким чином, акредитація є не засобом контролю, а засобом сприяння закладу освіти у підвищенні якості освіти.

Акредитація закладу вищої освіти в цілому (*інституційна акредитація*) має на меті оцінювання якості освітнього процесу, функціонування системи внутрішнього забезпечення якості. Загалом інституційна акредитація проводиться за тими ж процедурами, що й акредитація освітніх програм. Інституційна акредитація частіше проводиться не в усьому університеті, а в його профільних підрозділах (факультетах): школа права, школа бізнесу й адміністрування тощо. Тоді акредитація стосується підрозділу, який реалізує споріднені програми і незначно відрізняється від акредитації освітніх програм [3].

Акредитаційні установи, як було зазначено вище, здійснюють оцінку якості освітнього процесу на підставі результатів самооцінювання, проведеного закладом вищої освіти, та інтерв'ювання учасників освітнього процесу експертами. Акредитаційні стандарти, які розробляються цими установами, містять лише вимоги до результатів навчання у термінах набутих компетентностей. Така практика є наслідком визнання за кожним закладом вищої освіти права на академічну свободу. Тому особливого значення набуває система внутрішнього забезпечення якості освіти. Серед усіх інших важливих елементів системи внутрішнього забезпечення якості освіти слід виділити три, специфічні саме для вищої освіти США:

1. *Незалежне оцінювання результатів навчання студентів.* Іспити часто не приймаються одноосібно викладачем, який читає курс. Застосовують тестові технології, запрошення стороннього екзаменатора. Екзамен у студентів, які здобувають ступінь магістра, інколи приймає група викладачів у формі співбесіди.

2. *Забезпечення академічної доброчесності (academic integrity) здобувачів освіти.* Практично кожен університет має власний кодекс академічної доброчесності (*Code of Academic Integrity*), який спрямовує здобувачів освіти на самостійну творчу працю для здобуття якісної освіти і забороняє такі порушення правових і етичних норм, як запозичення чужих текстів, робіт, списування, а також заохочення та сприяння таким порушенням.

Кодекс передбачає санкції за порушення, найлегшою з яких є тимчасове відсторонення студента від проходження відповідного курсу. При цьому до вирішення долі студента активно залучають студентське самоврядування.

3. *Система підбору викладацьких кадрів* належить до виключної компетенції університетів. Конкурсні процедури розроблені таким чином, щоб забезпечити максимальну об'єктивність рішення. Перебування на посаді професора в іншому університеті не означає автоматичного визнання титулу. Основний критерій в оцінці роботи викладача — результати його професійної діяльності, в першу чергу наукові.

Отже, система забезпечення якості вищої освіти у США побудована на засадах академічної свободи та автономії закладів вищої освіти, поєднаних із відповідальністю перед замовниками освітніх послуг, що формується на основі здорової і справедливої конкуренції і прямого впливу ринку праці.

За зовнішніми ознаками процедури акредитації можуть нагадувати аналогічні в Україні. Однак за змістом вони абсолютно різні. Безумовно, швидке запровадження в Україні ринкових механізмів регулювання якості освіти неможливе. Однак необхідно крок за кроком запроваджувати підходи, які забезпечать об'єктивне оцінювання якості і реальну відповідальність закладу вищої освіти за результати діяльності.

Список використаної літератури

1. Біліченко С. П. Оцінка ефективності надання якісних освітніх послуг: зарубіжний досвід [електронний ресурс] / С. П. Біліченко. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/20_PNR_2011/Pedagogica/2_87167.doc.htm.
2. Дунак Н. В. Система забезпечення якості вищої освіти у країнах Західної Європи й США [електронний ресурс] / Н. В. Дунак. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ozfm_2014_9_50.pdf.
3. Ковтунець В. Система забезпечення якості вищої освіти у США [електронний ресурс] / В. Ковтунець. — Режим доступу: <http://www.erasmusplus.org.ua/2014-05-30-14-56-19/prezentatsii/category/3-materialy-natsionalnoi-komandy-ekspertiv-shchodo-zaprovadzhennia-instrumentiv-bolonskoho-protsesu.html?download=88:rozvytok-systemy-zabezpechennia-iakosti-vyshchoi-osvity-ukrainy>.
4. Подольчак Н. Розвиток якості вищої освіти шляхом застосування досвіду акредитації ВНЗ у США [електронний ресурс] / Н. Подольчак. — Режим доступу: <http://voxukraine.org/2015/09/23/podolchak-rozvytok-yakosti-vyshchoi-osvity-ua>.

Вікторія Ренка

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ПОРТУГАЛІЇ

Розвиток сучасного суспільства детермінує повагу до людського розмаїття, встановлення принципів солідарності, що забезпечує захист та повне інтегрування у соціум усіх верств населення, перш за все — осіб із обмеженими можливостями здоров'я. Це зумовлено визначенням головної мети соціального розвитку — створення «*суспільства для всіх*». В основу такого інтегрування покладено концепцію цілісного підходу, яка відкриває шлях до реалізації прав та можливостей для кожної людини і, насамперед, передбачає рівний доступ до здобуття якісної освіти.

«У загальноосвітніх школах освіту мають надавати в межах можливого, без будь-яких виявів дискримінації стосовно дітей та дорослих інвалідів, — така офіційна позиція європейської спільноти була висловлена ЮНЕСКО, Комісією з прав людини, — оскільки у більшості випадків інвалідність сама по собі не є перешкодою, дискримінація — ось що перешкоджає дитині отримати освіту в загальній системі» [1].